

L'art de musicar la fusta

anem

Sergi Mas Balaguer

L'ART
de MUSICAR
la FUSTA

anem
EDITORS

anem CRONOS 8

Amb el suport de:

Comú de Sant Julià de Lòria
PRINCIPAT D'ANDORRA

Govern d'Andorra

L'art de musicar la fusta

© del text i les làmines: Sergi Mas Balaguer

© D'aquesta edició:

Anem Editors, Encamp – Montellà, març del 2023

Edició, disseny i maquetació: Oliver Vergés Pons

Tractament d'imatges: Laura Gálvez-Rhein

Correcció i revisió: Pites Roure

www.anemeditors.com · contacte@anemeditors.com · [@anemeditors](https://www.instagram.com/anemeditors)

DL AND.3-2023

ISBN 978-84-18865-21-3 (Anem Editors, SL)

ISBN 978-99920-65-64-8 (Anem Editors, SL)

Imprès a GoPrinters (la Seu d'Urgell)

Aquesta edició ha comptat amb la col·laboració del Comú de Sant Julià de Lòria i del Departament de Patrimoni Cultural del Ministeri de Cultura del Govern d'Andorra.

Tots els drets reservats. Sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, queden prohibides les reproduccions totals o parcials d'aquesta obra a través de qualsevol procediment. Dirigiu-vos al CEDRO <www.cedro.org> si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals d'algun fragment d'aquesta obra o per a qualsevol ús similar.

SUMARI

INTRODUCCIÓ	9
Agraïments	17
LES MUSICADURES	19
LA TÈCNICA DE LES MUSICADURES	29
ELS MOTIUS ORNAMENTALS	33
La rosassa de sis pètals	33
La rosassa de quatre o tres pètals	36
La rosassa en puntes de diamant	38
La rosassa helicoidal	38
Les sanefes de triangles	39
Quadrats, taulers i reticulats	41
Els cercles i els semicercles	42
Les creus	43
Les estrelles	44
Lletres o números	45
Els motius vegetals	45
Les representacions animals i antropomòrfiques	47
EL SIGNIFICAT DELS SÍMBOLS	49
ELS OBJECTES	53
Els collars d'ovella i de corder	53
Les claus de collar	77
Els salers, uns objectes emblemàtics	79
Les formatgeres	99
Els esclops, l'art que camina	103
Els garrots i els bastons	110
Les torteres	114

Les castanyoles	117
Els marcadors	119
Les escudelles	126
Les culleres. La cullera de les sopes	130
Vasos, tasses i copes	139
Caixetes, capsos i estoigs	144
Altres estris de la llar	159
Les rabastes	166
Mobles i elements arquitectònics	169
Les musicadures en altres materials	187
LES MUSICADURES A EUROPA I EL MÓN	193
APÈNDIX. COM MUSICAR LA FUSTA. MANUAL DE TALLA	221
Esmolar les eines	223
1. Procés per tallar en musicadura una franja de triangles disposats en dents de serra	224
2. Procés per tallar en musicadura una rosassa de sis fulles	226
3. Procés per tallar una sanefa a tot el voltant d'una rosassa	229
BIBLIOGRAFIA	243

INTRODUCCIÓ

Pedra, ferro i fusta era el crit dels que clamaven que els orígens eren abans que el progrés. En aquesta obreta no es parlarà de la pedra ni del ferro, però sí de la fusta, o almenys d'un aspecte de la fusta, de com es musica, que és la manera com s'anomena entallar-la; sobretot, de com ho feien els pastors amb el seu ganivet. Que ningú es pensi que és una cosa purament intranscendent o bucòlica. L'autor, de procedència urbanita, tenia un concepte idealitzat, però bastant equivocat, de les arts populars, entre elles la de decorar petits objectes com culleres o mangales.

Empès pel meu, potser desmesurat, interès, i segurament per la meva professió d'escultor tallista, tinc una afecció especial pel treball decoratiu i creatiu en una matèria càlida i creativa com és la fusta, sigui de boix, de tell o la més dura del món, el banús. Em proposo explorar, sinó exclusivament, sí de manera prou àmplia, com aquest art en aparença senzill ve de molt lluny i d'un passat remot i universal. Ara és complicat de recuperar-ne el coneixement, encara que sigui una petita part; no ho dic com una lamentació, llastimosament és una realitat, ens en queda molt poca cosa. La decoració d'objectes a base de musicadures va íntimament lligada a un aspecte de la història de l'art molt poc estudiat, i l'art popular, tal com es practicava a la societat rural de les Valls d'Andorra abans del gran canvi econòmic del segle xx, forma part de la nostra cultura i la nostra identitat.

Deuria ser l'any 1946, a l'obrador d'escultors i tallistes de la fusta en què m'havia col·locat el meu pare perquè aprenguéss

l'ofici, que un dia es va presentar un noi a demanar feina. Al cap d'una mica d'haver entrat va voler ensenyar al mestre patró la seva aptitud per obtenir una plaça d'aprenent i va treure un paquet en què duia unes culleres, unes creus i altres objectes que m'eren desconeguts, tots de fusta de boix i tots bigarrats amb filigranes que havia fet ell. Es deia Miquel Guillem i feia poc que havia arribat a Barcelona amb la seva família; procedien de la part muntanyosa de Terol, al Baix Aragó, i havien fugit d'allí, de la seva terra, perquè entre els maquis, l'exèrcit i la Guàrdia Civil, la vida se'ls feia impossible. El mestre escultor el va agafar tot seguit, sense dubtar. El noi, treballador i espavilat, es va posar al nivell dels altres aprenents. Aquella va ser la primera vegada que vaig veure veritables musicadures. Nosaltres, els aspirants a escultors o tallistes, quan el patró ens ordenava fer un treball de composició geomètrica en dèiem feina rústica o també de punta de diamant: es tractava del més senzill estil Lluís XIV.

Després, al cap d'uns anys i d'haver passat per altres tallers i conèixer com treballaven altres artesans, em va contractar un dels artesans clàssics de la colònia de professionals de les arts sumptuàries establerts al recinte dit Poble Espanyol del parc de Montjuïc. En aquell gran espai emmurallat hi vivien un munt de treballadors i d'institucions museístiques, totes dedicades a la conservació, restauració i exhibició de materials culturals i etnogràfics. Dintre d'aquelles instal·lacions que, des de la perspectiva d'un munt d'anys, resulta que les veig com el bo i millor de la nostra cultura popular, hom hi podia trobar des de la secció de ventalls fins a l'estampat manual de roba, el preciós vidre bufat o les extraordinàries figuretes de pessebre fetes pels famosos germans Amadeu, que visqueren al segle XIX. N'hi havia una que tenia tot un palau per a ella sola; en deien La Pallaresa i acollia tot el que feia referència a la vida al Pirineu: com es vestia, com eren els cremalls i les graelles de les cuines amb llar de foc, etc.; a mi el que més m'agradava eren, sobretot, els objectes de fusta obrada i ornada que em feien l'ullet, però

jo, ruc de mi, els considerava pejorativament rústics. Tot i així, em passava llargues estones contemplant-los, sobretot unes petites urnes amb nansa per contenir-hi sal, que estaven decorades amb uns cercles i amb unes filades de triangles gravats, semblants als que ens havia mostrat el jove aragonès aspirant a escultor uns anys enrere.

Aquestes miniurnes o capsetes amb nansa les vaig tornar a trobar quan vaig visitar amb la meva esposa Maria les Valls d'Andorra, les nostres valls desitjades, per gaudir d'unes petites vacances. Casualment algú, en un moment de la nostra estada, ens va mostrar un saler típicament andorrà, dels que s'utilitzaven als cortals, que era molt semblant als que s'exposaven al museu etnogràfic de Barcelona a què m'he referit abans.

Uns anys més tard, i ja resident al Principat, al taller botiga que teníem a la parròquia de Sant Julià de Lòria amb un soci, també escultor tallista com jo, a l'aparador hi ensenyàvem, com a reclam i entre altres objectes, alguns d'aquests salers, i als turistes, sobretot als estiuejants francesos, els agradaven aquelles curioses *boîtes à sel*.

Emportat per una autèntica fascinació per la cultura secular del vell Principat, he intentat reunir, ben maldestrament per cert, tot el que he pogut del costumari tradicional. Quasi tot el temari que he emprat ha estat inspirat per aquest estimat país, pels costums, tradicions, mites, llegendes, història, fauna i flora, i la inabastable bellesa de les nostres muntanyes. Mirant enrere m'adono que, ara fa una seixantena d'anys, es va posar de moda tot el que era rústic, i entre la burgesia urbana es va imposar la decoració a base d'antiguitats, fossin autèntiques o reproduccions, com passava amb els mobles estil renaixement espanyol. Això va provocar-ne una gran demanda. Va ser el moment en què els negociants d'antiguitats, antiquaris, brocanters i també simples drapaires de tot arreu, sobretot italians, amb ganes d'enriquir-se, van trobar una mina d'or aquí al Pirineu, fins al punt que un lícit andorrà, un joveníssim Pere Canturri, va

instar el Consell General de les Valls a decretar la prohibició de la sortida del país de qualsevol peça antiga considerada d'interès històric i cultural. Malauradament per al nostre patrimoni etnològic, als pagesos, sempre pragmàtics, allò els anava força bé, els objectes que havien fet servir tradicionalment, les escudelles de fusta o terrissa, les olles d'aram, les eines fetes pel ferrer del poble, van anar sent progressivament reemplaçades per estris fabricats industrialment en alumini, plàstic o acer, i el millor profit que podien treure de les velles andròmines, ara inservibles, era vendre-les a aquesta gent estranya que els pagava per uns trastos que ja no servien per a res.

Jo, i d'altres, no soc sol ni de bon tros, hem intentat preservar el llegat material, i també immaterial —quines pretensions, oi?— d'una cultura tradicional nostrada. Personalment he intentat, amb els meus escassos mitjans, encara que fos modestament, complir aquest objectiu. A empentes i rodolons i secundat pels meus fills, conservem una petita col·lecció d'objectes i mobles antics de diverses èpoques, de ferramenta utilitària forjada per vells ferrers, de delicada terrissa i, fins i tot, uns quants autèntics fulls de deliciosos goigs que canten els prodigis dels nostres sants, una trentena de salers amb nansa dels que hem esmentat, alguns amb una decoració molt meritòria i molt antics, dels quals estic, crec que legítimament, ben cofoi.

D'objectes de fusta tallada, decorats amb musicadures, desgraciadament en posseïm pocs, llevat dels salers. Entre els objectes d'aquesta col·lecció hi ha un parell de capsos joier que tinc en gran estima, perquè totes dues tenen una procedència especial. Una, quan va arribar a les nostres mans, anava plena de vells segells de correus procedents de multitud de nacions de tot el món; havia estat propietat d'un conegut col·leccionista d'antiguitats i me la va proporcionar un buidador de pisos després del seu decés. L'altra la vaig comprar per quatre cèntims en un mercat benèfic d'objectes de segona mà organitzat pel Comú de la Massana; és una petita meravella, una capsa per a cigars de

més de cent anys d'antiguitat, feta amb fusta de cedre i decorada amb una talla hàbil i sensible, amb la qual algun massanenc deuria voler fer un regal a l'estimada.

Quan em vaig establir a Andorra, cap a finals de la dècada dels cinquanta, em vaig adonar que aquí tots, uns més que altres, eren destres en el treball de la fusta. Vaig tenir la sort de conèixer uns quants dels homes que, a part de fer servir les seves habilitats per fabricar-se ells mateixos el que necessitaven, com per exemple uns andàs o grípies, o adobar mànecs de des-tral o aixada, també confeccionaven petites joguines o afaiçonaven instruments musicals, com les gralles (grailes) fetes pel Moixellaire i les del jove del Pui d'Oliveza. He estat un privilegiat per haver conegut alguns dels més hàbils artesans que feien andròmines utilitàries o simplement decoratives, modelant-les i, a vegades, decorant-les. Us en citaré algun de memòria. En Julià d'Aixirivall, aficionat a gravar a punta de ganivet, que va intentar perfeccionar-se al taller de fusteria dels Bordoll Foix, però, malauradament va morir molt jove. En Josep Granja, masover de ca l'Huguet, antic pastor, que els últims temps va fer una quantitat ingent de salers de nansa, la majoria musicats; n'estava molt orgullós, dels seus salers, tots diferents l'un de l'altre, i no en va voler vendre mai cap, això sí, en regalava generosament a qui li queia bé. El Masoveró d'Aixirivall, un artista, tant per les formes que donava a la fusta dels salers com per les seves polides i originals musicadures. També em plau citar l'hereu de ca l'Aern de la Margineda, que decorava els seus salers fent servir un ferro roent. Els germans Mixet d'Os de Civís, amb els quals vaig tenir una gran amistat, i que encara que no eren andorrans, per molts de nosaltres és com si ho fossin; el germà gran feia la peça, un saler, un morter o una escudella, i l'altre es cuidava de la musicadura. També era d'Os en Dionís, que feia uns salers decorats amb les figures geomètriques del joc del marro. Igualment, en aquest poble fronterer, el fadrístern de cal Cargol executava uns esclops i collars d'ovella i corder de

gran perfecció, sobretot els petis esclopets per a criatures. Pel que fa als esclops, no puc descuidar-me de parlar del padrí de cal Gaspar de Certers, que fins a l'últim moment de la seva vida va confeccionar uns exclusius esclops amb cresta a la punta del peu. També hi havia un pagès d'Aixirivall, del qual no recordo el nom, però sí el seu treball, que fabricava salers amb la particularitat que en comptes de fer-los com els altres amb fusta de pi, els modelava amb fustes dures com el boix i la servera. I també seria imperdonable oblidar qui encara avui dia, de forma anònima, forneix de bells collars fets per ell mateix les ovelles del seu ramat i encara fa salers i elabora paneres i cistells, d'aquells trenats, com sempre s'havia fet per aquests verals.

Segurament encara queda viu algun d'aquests artesans que embelleixen la noble fusta, ja que crec recordar que en alguna exposició organitzada pels estaments oficials encara s'hi aplegaven mostres de treballs fets per la gent gran, i hi he tingut l'oportunitat d'admirar atuells de fusta molt ben musicats. Però, ximple de mi, no vaig ni dibuixar-los, ni tan sols anotar qui n'eren els autors.

Una menció a part mereix l'amic Fidel Solsona, deixeble de l'escultor tallista Àngel Pla, que a més a més de fer anar les clàssiques gúbies, també és un estudiós i practicant de l'art de musicar la fusta. Per sort, un dels meus nets s'ha afecionat a l'execució de musicadures per decorar petites capsas; juntament amb en Fidel Solsona en va fer un taller de demostració al Mercat de la Vall d'Andorra la Vella.

Un no és expert en etnologia ni en antropologia, ni llicenciat en cap ciència. Un és senzillament, ni més ni menys, un obrer de les belles arts, la qual cosa no em priva de sentir-me apassionadament atret per l'art popular del Pirineu i concretament, encara més, pel del lloc al qual pertanyo, Andorra.

Des de sempre que tinc el costum, no sé si bo o dolent, de guardar els dibuixos i croquis de les coses que m'atrauen. De fet, a mesura que s'amunteguen els anys, també s'apilen les

carpetes i capsos i, entre d'altres, també contenen els fulls en què he anat dibuixant gargots amb el llapis o la ploma. En bona part, és aquest troglodític, diguem-ne pietosament, sistema d'arxivar el que m'ha permès recopilar, tot i que no d'una manera exhaustiva, una documentació gràfica suficient per poder muntar aquest recull i redactar-ne un modest estudi que permeti donar valor a la importància universal de l'antiquíssim art de musicar la fusta, i que evidencia l'equivocació de considerar-lo rústec o d'atorgar-li poc valor seguint els canons estètics contemporanis.

El reconeixement de la cultura artística camperola i artesanal, d'un alt nivell de sensibilitat, d'espiritualitat, de delicada poesia, ens convida a recollir-ne encara que siguin només unes engrunes escapades, a fi d'estudiar-les, de salvar-les de l'oblit, per poder trametre-les i poder-ne esdevenir els seus hereus.

Aquest treball sobre l'artesania popular tradicional no estava, d'antuvi, pensat perquè fos un llibre que tractés d'un tema cultural extens, sinó que la primera intenció era de confeccionar un quadern, una *brochure* que en diuen els francesos, un manual de com tallar musicadures, sense més propòsit que aportar la pròpia experiència de l'ofici en ajuda de l'amateur, de l'afecionat a entallar la fusta a la manera dels antics pastors artistes.

Només començar la preparació explicativa del projectat manual ja em vaig adonar que no n'hi havia prou amb detallar com s'emprava l'eina per fer solcs en la fusta. Just llavors em vaig recordar que tenia desats en carpetes uns quants apunts, fets temps enrere, d'objectes antics fets en fusta tallada, que podia fer servir de model per als nostres esforçats amateurs tallistes i afegir-ho al senzill contingut del quadern, tal com solen ser aquest tipus de publicacions. A mesura que avançava, em vaig anar adonant que si el tema s'agafava amb ambició donava per a molt més, i que pràcticament se'm presentava el repte gairebé obligatori d'estirar la corda històrica fins on pogués. I vet aquí

que això he fet, i no he pogut aportar més perquè se m'escapa de les mans i perquè anar més enllà ho deixo per a historiadors i antropòlegs qualificats. Però el cert és que el que havia de ser un manual amb una instrucció històrica s'ha capgirat en un estudi de l'art de la musicadura a Andorra, al Pirineu i, per extensió i comparació, a diversos països europeus.

El contingut d'aquest llibre té una lectura molt més gràfica que no pas escrita. L'aporten les mateixes imatges. Repetim que existeix molt poca informació escrita precisa, els escassos estudis que s'han fet sobre la història de la cultura popular són escrits per investigadors que no reflecteixen cap exactitud, atès que ells, la cultura popular, la base mateixa de la nostra història, no la poden transmetre fidelment perquè no l'han viscuda. És una venturosa excepció la gegantina tasca que ha aportat sobre la cultura pirinenca en Ramon Violant i Simorra.

La fortuna, o la bona sort, ha fet que quan ja teníem molt avançat aquest treball, gairebé tot basat en il·lustracions, ens apareguessin unes velles fotocòpies fetes d'un quadern publicat l'any 1938 pel Centre Excursionista de Catalunya, on l'incomensurable Ramon Violant i Simorra, un savi pallarès, explica d'una manera impecable aquest art dels pastors a aquesta part dels Pirineus. Gairebé no s'hi pot afegir res. No obstant, en la seva immensa obra general, cosa estranya, gairebé no fa menció de les Valls d'Andorra, cosa que és de lamentar. Avui, doncs, tindriem una visió d'aquesta cultura originària.

A la primera meitat del segle xx hi va haver un interès per l'art popular, i més concretament per les musicadures, per part d'etnògrafs que eren conscients de la desaparició de la cultura tradicional. Cal destacar el treball del portuguès Virgilio Correia, creador del Museu Etnològic de Lisboa, i a Catalunya, com hem dit, Ramon Violant i Simorra. Per part francesa podem citar el treball de sistematització de Philippe Veyrin. Però a partir dels anys seixanta es perd l'interès per aquest tipus de treballs, els vells objectes queden a les vitrines i als magatzems de

museus que es tornen antiquats i queden fora dels models museogràfics contemporanis; molts tancaran, d'altres amb més sort es renovaran, com el de Ripoll. Caldrà esperar als anys noranta perquè hi hagi una revifalla de l'interès per la cultura popular, i aquí destaca el treball de Dolors Llopart, la directora del Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populars. Part d'aquest nou interès queda recollit al llibre *Art i etnologia*, dins la col·lecció «Art de Catalunya», tot i que potser des d'una perspectiva massa urbana i acadèmica. També cal destacar el treball efectuat des de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu. Pel costat francès, la bibliografia disponible és minsa, la conservació d'objectes ha quedat en mans d'iniciatives privades i si fem una consulta a Internet ens sortiran més pàgines de *brocanteurs* que no pas estudis seriosos. A escala europea podem trobar bibliografia, però sol consistir en manuals de talla, destinats a transmetre la tècnica, però no a la seva anàlisi. Així que ens trobem amb l'anacronisme que a l'hora d'escriure aquest treball, la major part de la bibliografia de referència és anterior als anys cinquanta del segle xx. Pel que fa a les Valls d'Andorra, el buit encara és més gran, només podem fer referència a tres treballs i tots tres són del mateix autor. En el llibre *Aspectes de l'art popular*, es fa un intent d'aproximació general a aquesta cultura secular nostra, però es limita, expressament, al contingut de la nostra col·lecció d'objectes tradicionals. Espero que la present monografia serveixi per omplir aquest buit.

Agraïments

Portar a terme aquest llibre no hauria estat possible sense la consulta bibliogràfica, sense la generosa col·laboració dels amics, dels venturosos posseïdors de peces a vegades de gran valor sentimental que em van deixar dibuixar-les, i dels que ens regalaren els seus consells. Moltes gràcies a tots. No els anomenarem

d'un en un per no deixar-nos-en cap. Sobretot cal dir que sense el suport de tota mena dels meus fills i nets no hauria estat capaç de dur a bon port, penso, la tasca feta realitat d'un munt d'anys de pacient dibuixar, sí, dibuixar i més dibuixar, sobretot perquè soc un molt mal fotògraf, i també un narrador amb dificultats, amb una més que poca traça a redactar temes èpics del ric imaginari oral.

LES MUSICADURES

Les musicadures són un tipus de decoració a base de figures geomètriques tallades a la fusta, és a dir, motius formats per la intersecció de línies rectes o línies corbes. Les principals d'aquestes figures són el triangle i el cercle disposats en diferents composicions, de les quals les més populars són les sanefes i les rosasses amb diferents variacions, essent la de sis fulles la més representada.

Una altra característica és que tota la feina es fa gairebé amb una única eina, un ganivet o una navalla. La musicadura no és corpòria, no és una escultura tridimensional, sinó que es fa enfonsant la talla en la superfície, és una incisió a la fusta.

Les musicadures s'apliquen en la decoració d'objectes petits. Els qui les practicaven no eren professionals, ho feien per afició, a més a més de la feina del camp i del ramat. Ho feien, per exemple, pel prestigi que comportava portar ben decorat el collar del moltó conductor del ramat. A vegades en feien per encàrrec, però molt poc sovint. Quan les feien per a una altra persona, normalment era per obsequiar. Tot i que també hi ha mobles decorats amb musicadures, cal fer una distinció entre aquest tipus de treball i el dels fusters. La talla que fan els fusters als mobles, com els agallons, ja és un treball de professional que es fa amb gúbia de mitja canya; en canvi, per musicar es feia servir una navalla.

L'etnòleg català Ramon Violant i Simorra (1938) es refereix a aquest tipus de decoració com «l'art dels pastors». Tot i que aquest art no és exclusiu dels pastors, sí que el trobem en espais

d'ambient i economia ramadera, i sobretot a la muntanya, als Pirineus, al Pallars, al Ripollès i al Principat d'Andorra. Certament, a Andorra les tallaven els pastors, però també ho feien els cabalers, els germans solters que es quedaven a la casa a treballar per a l'hereu, que a l'hivern, a la vora del foc, hi passaven l'estona. En canvi, l'amo de la casa no s'hi dedicava, ja que no tenia tant de temps. Però tots els andorrans sabien treballar la fusta, tot i que uns s'hi dedicaven més que altres. Encara avui n'hi ha que hi tenen molta traça.

En el medi rural, l'autoabastament ha estat tradicionalment molt important i és la base de tota l'artesanía tradicional, de fet, de tota la producció d'aquest medi. El fet de disposar d'una gran quantitat de temps mort al llarg de l'any, sense treballar, permetia que hi hagués sempre una dedicació parcial a la producció artesanal d'objectes. Els artesans més creatius han estat els pastors d'ovelles, homes que passaven tot l'any sols amb el ramat i que tenien, doncs, molt temps i moltes ocasions per fer i construir objectes útils i al mateix temps bells (Llopart, 1999, 47). A la muntanya, tot i que la feina era dura, hi havia temporades de l'any on es tenia molt temps lliure, un temps que calia omplir, podien ser els dies que els pastors passaven a la muntanya vigilant els ramats, o els dies de l'hivern quan el territori quedava cobert per la neu i les famílies romanien tancades a casa, a l'entorn de la llar de foc de la cuina.

Tots els pastors tenien una traça especial per fustejar, uns més polidament que altres; alguns eren vertaders virtuosos de la confecció i l'ornamentació d'objectes: collars per equipar ovelles i corders, utilatge de la cabana com salers, escudelles, culleres, formatgeres..., sobretot peces utilitàries. Altres peces les feien i decoraven pel gust de fer-les, o senzillament per passar les estones mortes, fustejant i bigarrant multitud de petits estris: capses per a mistos, canuts per a agulles, petaques per a tabac, embuts, taps de barral, torteres, botons, fusos, garrots de lligar garbes...

De totes les peces que sortien de les seves mans, les més representatives i significatives eren els collars destinats als crestons, els animals guia del ramat, i els salers, on guardaven la sal, un producte d'importació i, per tant, d'un gran valor. Els collars eren pràcticament un emblema, una forma de lluïment que quasi arribava a la competició per mostrar qui tenia els animals més ben guarnits. Eren treballs de precisió, d'execució perfecta. Els salers eren obres mestres del disseny, modelats en formes sàvies, perfectes de línia i formes, amb una construcció i un acabat impecables i una decoració que tendia a omplir la totalitat de l'espai amb línies senzilles, però d'una gran elegància (Mas i Mas, 2009, 407).

En resulten objectes als quals, més enllà de la seva pura utilitat, se'ls ha volgut donar un sentit estètic, s'hi ha incorporat una bellesa. Se'ls pot aplicar el que expressa François Sigaut, de l'Associació francesa dels museus de l'agricultura i del patrimoni rural, en aquest paràgraf: «Els objectes més ordinaris poden esdevenir bells, d'una bellesa necessària, perquè són el resultat d'un treball ben fet i de l'adaptació aconseguida de les formes i de les seves funcions, i aquesta bellesa no ens és imposada, segurament perquè és necessària, no hi ha “la moda”, ni cap teoria estètica, ni cap capelleta artística per interposar-se entre els objectes i nosaltres, que ens dictin el nostre judici.»

El gust per fer objectes visualment atractius no és exactament un gust per l'art, sinó per l'estètica, per aportar bellesa als objectes que s'utilitzen quotidianament afegint-hi una decoració. En alguns objectes fins i tot es pot apreciar una tendència a l'*horror vacui*, a no deixar espais buits, tal com passa amb la decoració de les cases que daten d'època medieval o alt moderna, on no es deixa una sola superfície de fusta sense decorar. El grau de dedicació depenia de les persones i els seus gustos i habilitats, a la qual cosa calia afegir-hi l'orgull personal de qui feia la talla a l'hora de mostrar la seva habilitat i el domini de la tècnica.